

OSMDESÁTKY V BRNĚ

80

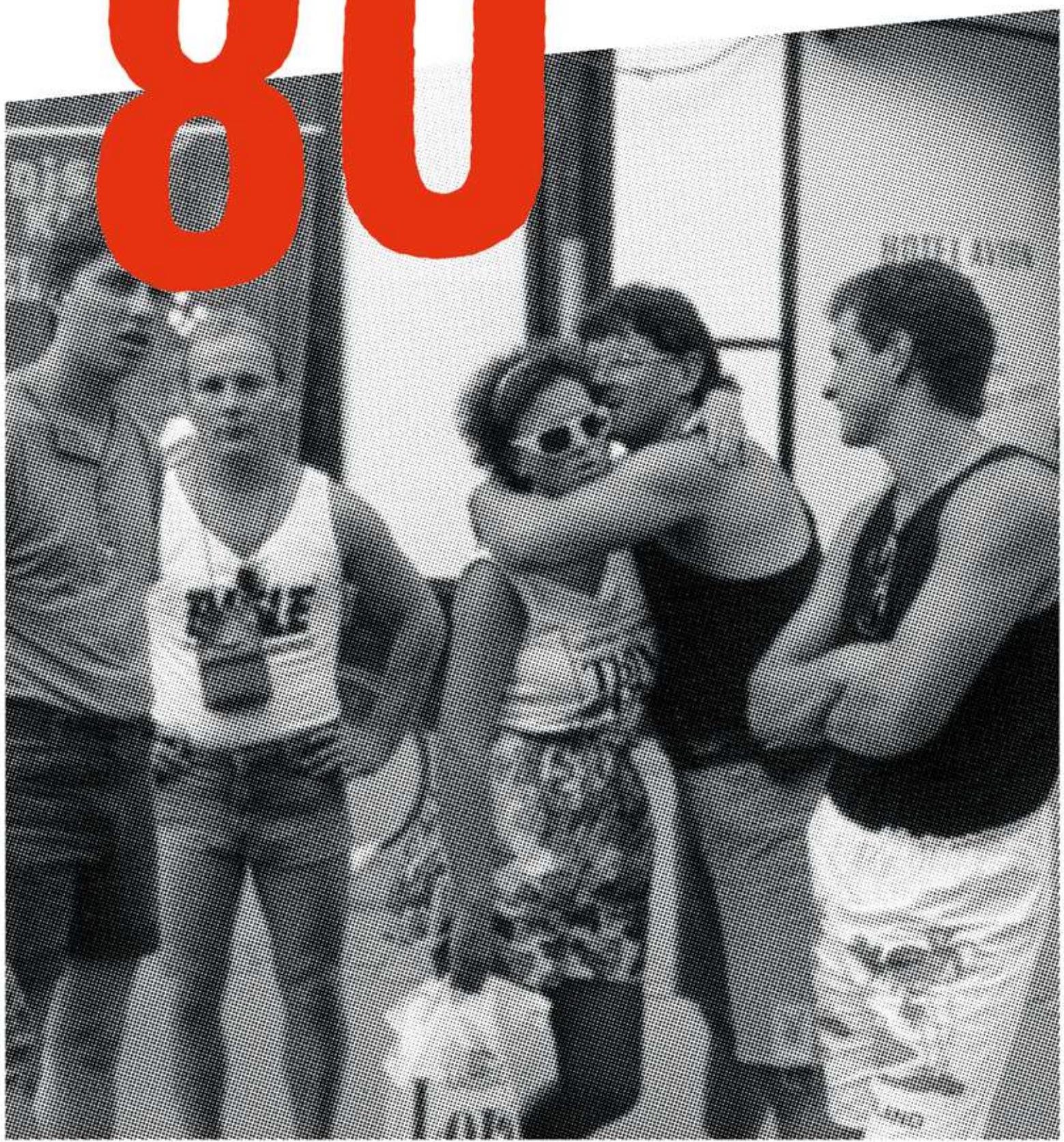

Foto: Michal Bartoš

MALÝ OKRUH MĚSTEM

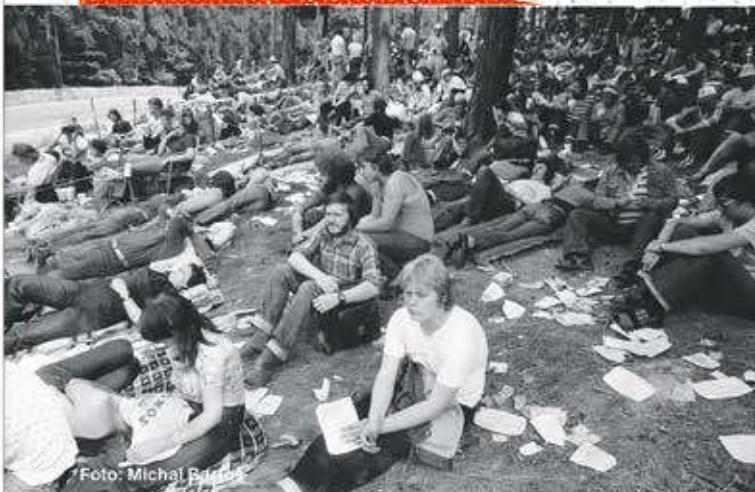
PROCHÁZKA PO KULTOVNÍCH
MÍSTECH BRNA 80. LET

TRASA 1: **GASTRONOMIE + KAŽDODENNOST**
MLÉČNÝ BAR / TUZEX / FRONTY / JÍDELNY
ZN. BONY S SEBOU

TRASA 2: **PROPAGANDA + VIZE + ZÁBAVA**
NEREALIZOVANÉ VIZE / ZAKÁZANÁ KULTURA
ZN. KLIČE S SEBOU

80^Y

OSMDESÁTKY V BRNĚ

VELKÝ OKRUH MĚSTEM

OSM ZASTÁVEK NA VYJÍŽDCE
ZA MÍROVÝMI SLAVNOSTMI, SÍDLÍSTI,
DISKOTÉKOU ČI ARCHITEKTUROU
ZN. JÍZDA RETRO KAROSOU

POZNEJTE BRNO 80. LET!

TERMÍNY A BLÍŽŠÍ INFORMACE NAJDETE NA
WWW.TICBRNO.CZ A FB PROFILU OSMDESÁTKY V BRNĚ #OSMDESATKYVBRNE

Foto: Michal Bartoš

OSMDESÁTKY V BRNĚ

Letos slavíme 30 let od sametové revoluce. Jak se Brno za tu dobu změnilo? Naleznete v něm ještě některá dříve slavná místa? Speciální prohlídkové okruhy Turistického informačního centra Brno vám přes léto přiblíží atmosféru 80. let. V této publikaci naleznete souhrn toho nejzajímavějšího z brněnských osmdesátek. Vydejte se s námi do minulosti. Ať už jste pamětník nebo znáte osmou dekádu 20. století jen z vyprávění, výlet si určitě užijete.

Zajdeme například do legendárního bufetu Sputnik na malinový koktejl, do Pipi grilu na grilované kuře a do sekt baru Venuše na večerní skleničku sektu. Ochutnejte osmdesátky alespoň očima. Pronikneme do každodenního života Brňanů. Na pultech obchodů pusto a prázdno, lepší kousky jste mohli ulovit v Tuzexu, ovšem pouze za těžce nabyté bony.

Vite, že v Brně mělo být metro? A jak v 80. letech vznikala sídlisť? To jsou některé z velkých vizi, které vám představíme. Vzpomeneme na prvomájové průvody, lišeňské Mírové slavnosti, konstrukce s informačními panely, světelné noviny se zprávami a další nástroje propagandy.

Na co se chodilo do kina? A jak soupeřila „oficiální“ divadelní produkce s avantgardou pohybující se na pomezí zákazu? Připomeneme mimořádný tvůrčí kvas, díky kterému bylo Brno v 80. letech Mekkou alternativního (neoficiálního) umění.

A co když film skončil, za představením se zatáhla opona, a vám se ještě nechtělo spát? Noční Brno nabízelo spoustu možností. Vinárny a bary přinášely možnost posedět s přáteli, mnoho z nich pak pořádalo různé hudební či taneční večery. Do legendárního Rozmarýnu jste si mohli zajít i na varietní vystoupení českých nebo zahraničních umělců. Kluby a diskotéky již pro mistní také nebyly něčím neznámým, v příjemné zábavě se tak v „šantánu“ dalo vydržet až do časných ranních hodin. A dopoledne se pak zastavit třeba na vyprošťovací rybí polévku do bufetu Rybena na Běhounské ulici. To nezní tak špatně, že?

Přejeme vám příjemné čtení.

OBSAH

Každodennost	4
Gastronomie	8
Kultura a zábava	12
Propaganda a vize	18
1989	24

Vydavatel: TIC Brno, příspěvková organizace
Radnická 365/2, 602 00 Brno, www.ticbrno.cz

Dodavatel: Pocket media s.r.o.
Jakubské nám. 644/3, 602 00 Brno
www.pocketmedia.cz

Koncept: David Tieku

Produkce: Simona Osičková

Editor: Filip Živný

Jazyková korektura: Lucie Pokorná

Redakční okruh: Jana Soukupová,
Martin Ježek, Filip Živný, Lenka Gregorová,
Barbora Voráčová, Miloš Henrich,
Lenka Zelnitiusová, Jana Mlatečková

Grafická úprava: Jindřiška Mikešová

Za spolupráci děkujeme: Michalu Bartošovi,
Domu umění města Brna, Brněnskému
architektonickému manuálu, Muzeu města
Brna, Archivu města Brna, Moravskému
zemskému muzeu

KAŽDODENNOST

Ubíjející pracovní každodennost a jak z toho ven – to byla 80. léta v socialistickém Československu. Nadřízení neměli rádi, když jste si v zaměstnání moc vyskakovali, natož abyste vyčnivali. Držet ústa a krok, nějak to dopadne. To bylo heslo dne. A když jste byli hodni, vypracovali jste se na místo, kde jste měli ucházející plat, a museli jste odvést nějaký (nevelký) výkon.

Lidé se soustředili na shánění nedostatkového zboží, což byl nejoblibenější socialistický sport. Sháněly se tvrdé sparty (tedy nikoli měkké, ty prý měly horší tabák), lahev fernetu, dámské vložky, toaletní papír, klinový řemen do škodovky atd. Ve společnosti byl ceněn ten, kdo měl známého v Mototechně, v trafice, drogerii nebo řeznictví, kvalitní maso bylo také nedostatkové zboží. No a sehnat pro někoho devizový příslib na dovolenou do kapitalistické ciziny nebo tzv. modrou knížku, aby syn nemusel na vojenskou službu, to už byly špičkově ceněné výkony.

V práci se pil alkohol. Někde více, někde méně, tu skrytě, při narozeninách nebo MDŽ naplně. Končilo se na nějaké podnikem organizované besídce, kde nadřízení ztráceli tašky s tajným stranickým materiélem, kvůli čemuž je pak bolela hlava ještě více.

Únikem z každodennosti aspoň na chvíliku byla návštěva hospody, ve které jste se dozvěděli, že to nestojí za nic a jak to tak vypadá, jiné to už nebude. V Brně se chodilo třeba ke Katovi, k Sucháčovi, k Pavoukovi... Museli jste si ale dávat pozor na příliš odvážné jedince, co si otvírali ústa až příliš. Většinou totiž donášeli.

Mořendy byly snahou oděvního průmyslu přiblížit se západu. Šlo o kalhoty svým vzhledem připomínající rifle, používaly se ovšem jiné látky. Vyráběly se přímo v Brně.

Bony byly poukázky, za které se nakupovalo zahraniční nebo luxusní zboží v obchodech Tuzex. Za korunu je vyměňovali před Tuzexy postávající veškerou v poměru 1 : 5.

Jedním z často navštěvovaných míst v Brně 80. let byl Totoatelér U medvídka na České, Mnohy z Brněnů vyrůstajících v 80. letech by ještě našel podobnou fotografii.

Foto: Michal Bartoš

KAM ZA MÓDOU ČI NÁBYTKEM?

Kam na nákup v 80. letech? Chodilo se hlavně do různých, v centru města soustředěných obchodních domů, ve kterých jste však zboží, které slibovaly, v mnohých případech vůbec nenašli. A pokud ano, stály se na něj velké fronty. První družstevní prodejnou se sortimentem západních a nedostatkových potravin bylo Eso na Běhounské ulici. Platilo se v korunách a fronty bývaly denně. Pro nábytek se chodilo, jak jinak, do Domu nábytku. Prvorepubliková budova byla stržena už roku 1988. Osmdesátová čentra však skryvala i různé zajímavosti. Jak v obchodním domě Centrum, tak v OD Vágner či OD Baťa byl výtah ovládán obsluhou. Reklajste, kam jedete, a obsluha vám patro zmačkla. V Prioru na nám. Svobody (dnešní Rozkvět) zase byla na schodech osobní váha, kam se lidé chodili zdarma vážit. Za módu se chodilo samozřejmě do Domu moderní Brňanku. Určitě nemusíme zdůrazňovat, že slovo moderní je dost nadzadene.

Foto: František Kressa, sbírka MZM

SNAHA O LEPŠÍ OBUV

Družstvo SNAHA se zaměřovalo především na výrobu dámské obuvi, jeho stejnojmenná prodejna se nacházela na náměstí Svobody v Domě U čtyř mamlasů. A pokud si představujete, že jste přišli a z regálu si vybrali boty jako dnes, musíme vás zklamat. Obuv se nacházela ve vitrině, ze které vám ji musela podat obsluha.

BYL-LI BY BON?

Síť obchodů Tuzex byla v dobách socialismu téměř jediným místem, kde byla za tuzexové poukázky (tzv. bony) k dostání západní spotřební elektronika, potraviny, auta, oblečení nebo kosmetika. Název Tuzex vznikl ze spojení tuzemský export. Většina Brňanů sem chodila „na čumendu“, protože bony ani valuty neměli. V pasáži Jalta bylo hned několik Tuzexů: obchod s elektronikou, spotřebním zbožím, kosmetikou a dokonce i automobily. Další z Tuzexů sídlily například na třídě Kapitána Jaroše a třídě 1. máje (dnes Benešova). Nedilnou součástí Tuzexu byli veksláci, socialističtí podnikatelé – překupníci, kteří směňovali československé koruny za tuzexové poukázky v poměru 1 : 5. Když neměli drobné nazpátek, vraceli v mezi dětmi velmi ceněných žvýkačkách.

BRNĚNSKÝ

Večerník

SOCIALISTICKÝ BULVÁR

Redakce Brněnského večerníku sídlila v domě na rohu Jakubského náměstí a Běhounské ulice. Večerník si od svého vzniku v roce 1968, tehdy ještě pod názvem RT-Moravský večerník, vybudoval nezastupitelnou pozici u svých čtenářů. Noviny se tiskly na dnešním Moravském náměstí. Čtenáře získával večerník díky většímu podílu zábavných zpráv, které v ostatních novinách v takové míře nevycházely, byl více bulvární a lidový, ne tak ideologicky zaměřený a hlavně přinášel lokální zprávy. Vycházel po poledni, tedy měl časový náskok proti deníkům, které byly na stáncích ráno. Obsahoval např. rubriky Aktuálně, Rozhovor, Dnes ráno, Kultura, Sport a Inzerce. Rovněž obsahoval stručný TV program či program kin. V 90. letech zanikl.

Zásah VB na nelegální burze. Foto: Jiří Vaněk

NELEGÁLNÍ BURZY S NEDOBROVOLNÝM VÝLETEM

Tam, kde plánované hospodářství nestíhalo, zasáhla neviditelná ruka trhu. Pod Janáčkovým divadlem se v roce 1977 začaly podle pražského vzoru pořádat neoficiální burzy, kde se vyměňovaly, kupovaly a prodávaly zejména nahrávky západních kapel, které u nás nebyly k dostání. Začínalo se na schodech a „kostce“ před divadlem, potom se burza přesunula pod divadlo do parku směrem ke Kolišti. Nejdřív bývala v neděli, pak v sobotu dopoledne a chodily tam stovky lidí. Režim se v 80. letech snažil burzu vytěsnit z města a uskutečnil na ní několik brutálních zátahů. Honil a do antonů nastrkal účastníky, pak je rozvážel na přehradu nebo na periferii Brna. Domů se dostaň, jak umíš.

PRIOR

**Vás zve k nákupu
pod jednou střechou**

PŘÍZEMÍ:

kola ● autopříslušenství ● železářství ● kuchyňské potřeby ● drogerie a parfumerie ● potraviny ● občerstvení

I. POSCHODÍ:

bytový a metrový textil ● elektrozboží ● sportovní potřeby ● hračky ● hudební nástroje ● dárkové zboží ● knihy ● gramodesky ● foto — kino ● pařížnickví ● školní potřeby

II. POSCHODÍ:

obuv a kožená galanterie ● dámská, pánská a dětská konfekce ● prádlo a pletené zboží ● textilní galanterie a módní doplnky ● luxus, kožešiny

III. POSCHODÍ:

restaurace
V měsíci únoru nabízíme zboží z našich výměnných akcí s partnery v NDR, Maďarsku, Rumunsku a Jugoslávii.

SLUŽBY:

prodej květin ● prodej losů ● zhotovování klíčů ● sběrná foto — kino ● dětské houpačky ● stříhací služba ● kosmetika ● úpravná konfekce ● šití záclon, závěsů ● kadeřnictví

obchodní dům

PRIOR

Brno, Uhelná ulice 7

MÁTE VKUS? A CO MĚLI VE VKUSU?

V letech 1965 až 1967 byl postaven Dům módy tehdejšího oděvního družstva Vkus. Do roku 1990 se tu šila pánská a dámská konfekce, později přibyla i dětská, prádlo, kožešnictví, vyšívání, plisování a opravy oděvů. Na točitém schodišti se konaly módní přehlídky. Dnes se družstvo soustředí zejména na výrobu konfekce. Celkově si plánované hospodářství s módním světem moc nerozumělo a konfekce prodávaná v brněnských obchodních domech velmi zaostávala za současnými západními trendy. Příkladem mohou být morendy, napodobeniny riflů, které se vyráběly přímo v Brně. Této neschopnosti vyhovět poptávce využil například Rudolf Hošna, který dostal povolení k tehdy nevidanému drobnému soukromému podnikání. Ve svém butiku prodával tehdejší módní hit, džíny z takzvané kovodžinoviny.

Foto: Miloš Budík —

Foto: František Kressa, sbírka MZM

VZPOMÍNKA MARTINA KOPLÍKA, průvodce na okruzích o „osmdesátkách“ v Brně

Jak se nakupovalo v 80. letech v Brně? No, upřímně řečeno, žádná sláva to nebyla. Zvlášť druhá polovina 80. let byla takovým podivným bezčasim, na které si ale většina populace zvykla natolik, že jim vlastně nepřišlo ani nijak zvláštni, že i běžné zboží se muselo shánět takzvaně pod pultem. A když jste neměli známé, tak sehnat například dobrou knihu byl nadlidský výkon. Knihy kupříkladu vycházely jednou za týden ve čtvrtek, a v tyto dny se před knihkupiectvími tvořily fronty až na ulici. Nicméně nějaké obchody v Brně samozřejmě byly. Pro slušnou metráž se chodilo do Výběru na Jakubské náměstí, oblek jste si nechal ušit ve Vkušu na Veselé a v Konvalarii na České jste mohli zakoupit kosmetiku i světových značek. Kupříkladu rtěnka Dior stála tehdy závratných 90 Kčs.

GASTRONOMIE

Hospody si byly v Československu typově podobné. Čtyřky (IV. cenové skupiny – nejnižší) vyhledávali drsňáci, kterým nevadilo, že v lokále není přes kouř vidět a spolustolovníci mohou být právě propuštěni absolventi nějakého nápravného zařízení nebo třeba mánicky, které si pod stolem předávají strojopis nové Havlové hry. Pivo bylo levné, nejčastěji desítka, občas nějaký ohrátný buřt nebo utopenec a obsluha, se kterou si většina přítomných tykala a jí to nijak nevadilo.

Trojky byly obecně vybranější a dražší, v některých se člověk mohl velmi slušně a levně najist, v dalších měl právě opačnou zkušenosť.

Ve dvojkách pak už měla fungovat nějaká úslužnost personálu, ale takových čísniček bylo skutečně pomálu.

Do jedniček běžný občan nechodil, neměl na to.

Českým vynálezem je smažený syr. Po dvou ekonomických krizích, které se dotkly v 70. letech také socialismu, začali kuchaři v hospodách přemýšlet, co nabídnout, aby to bylo levné a dobré. Začali obalovat a smažit eidam. Nejprve s bramborem, pak přišly hranolky a „klasika“ byla na světě. Za šest korun s tatarkou se dosyta najedli všichni, od studentů až po jejich profesory. V Brně byly proslavené bufety. Třeba takový Sputnik vyhledávaly skutečně snad všechny vrstvy obyvatelstva.

Pokud chcete opravdu nasát atmosféru 80. let, poslete si film Malinový koktejl, který se odehrává v brněnském bufetu Sputnik. V hlavní roli prodavačky se představila Yvetta Kornová.

Noční můra vegetariánů. Název „bezmasé jídlo“ v jídelničku kavárny Opera v 80. letech zahrnoval například knedlíky plněné škvarky nebo vepřový mozeček.

Kávovou zmrzlínou Nescafé prodával v 80. letech ve svém stánku na náměstí Svobody pan Kolenčík. Studenou pochoutku jste si mohli často dopřát až do pozdních nočních hodin.

LIDOVÉ JÍDELNY A BUFETY

Nejnavštěvovanějšími gastronomickými podniky v komunistickém Československu byly lidové jídelny a bufety. Patřily obvykle do nejnižších cenových skupin a byly často samoobslužné. Člověk tu za pár korun dostal vrchovatý talíř jídla, což odpovídalo záměru tehdejší politiky udržet u lidi spokojenosť alespoň z plného žaludku. Gulášová polévka, jitrnice, prejť či ovar, buchtičky s krémem, ovocné knedliky, levné pivo na zapití, zkrátka obvyklá obědová zastávka pro pracující, kteří nehleděl na luxus, ale na přijatelné jídlo za přijatelné peníze.

- Centrum, třída Vítězství 25-27
- Expresso, nám. Svobody 10
- Koruna, nám. Rudé armády 2
- Máj, Divadelní 3
- Mléčný bufet, nám. Svobody 19
- Pipi gril, nám. Svobody 11
- Rybí jidelna (bufet), Běhounská 12-14
- Sputník, Česká 1

LEGENDÁRNÍ SPUTNIK

Největší gastronomický provoz v Brně, rozprostírající se na dvou patrech, kde se prý vydalo denně i 10 000 porci jídla. V této samoobslužné jídelně byl pult s grilovanými kuřaty, masný růžek s ovarem, prejtem a jitrnicemi, výčepem piva, ale hlavně legendární bar s malinovým koktejlem.

Foto: Michal Bartoš

U PADOWTZE JSTE SI MUSELI JÍDLO HLÍDAT

Po válce byla zdejší gastronomická zařízení hotelu Padovetz přejmenována na Petrov. V přízemí fungoval legendární bufet. Zařízení bylo proslulé velkou koncentrací pochybných existenci a bufeláků, před kterými bylo nutno svůj talíř dobrě chránit.

Foto: Luděk Tondr

KUŘE A OKUREK V PIPI GRILU

Další bufetovou ikonou 80. let byl Pipi gril. Interiér zdobila keramická mozaika výtvarníků a manželů Matalových. Na dračku zde šla grilovaná kuřata s krupavou kůrkou. Podával se k nim čerstvý chléb, sterilovaný okurek a točené pivo.

Foto: František Kressa, sbírka MZM

MÍSTO „MEKÁČE“ MLÉČNÝ BAR

Do „Mléčáku“ se chodilo na koktejl v keramickém püllitru a na chlebiček či vaječnou omeletu k tomu. Mléčný bar v bruselském stylu s pověstným jahodovým koktejlem (připravovaný z jablečné dřeně) stál na místě dnešního McDonaldu.

RYBÍ POLÉVKA NA KOČOVINU

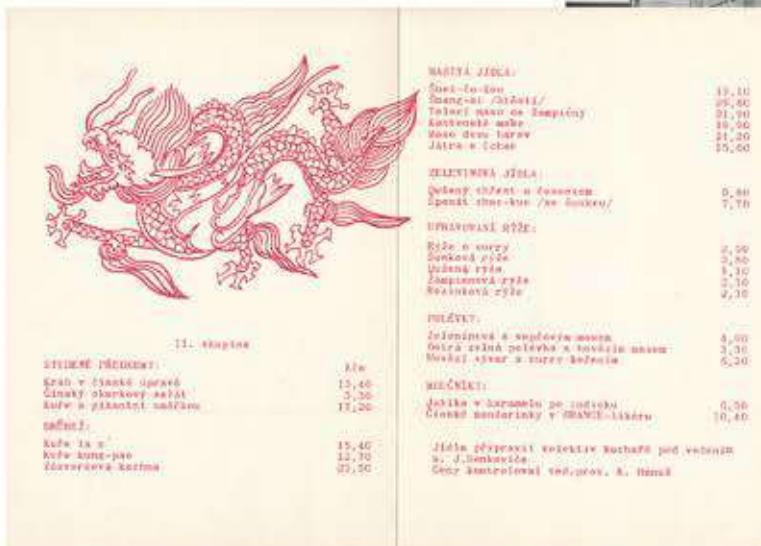
V místě dnešní cukrárny Aida na Jakubském náměstí stál specializovaný bufet s restaurací zaměřený na ryby. Proslul různými saláty, domácí majonézou, „vlašákem na papír“ nebo „pařízákem“. Brněnští násoskové tu jedli hustou rybí polévku coby vyprošťovák.

HOSPODY A RESTAURACE

Hospody a restaurace se, stejně jako ostatní gastronomické provozy, podle nařízení Rajdadily do čtyř cenových skupin. Čtvrtá byla nejlevnější, první pak měla, často neoprávněně, evokovat zdání luxusu. Zatímco v restauracích čtvrté a třetí cenové skupiny jste se mohli, podobně jako v jídelnách a bufetech, těšit na velké porce lidových jídel za malé peníze, u restauraci první cenové skupiny, které se nacházely většinou v hotelech, byly ceny o něco málo větší.

K Formánově chodili během války.

Dobový jídelní lístek od Černého medvěda.

ČERNÝ MEDVĚD S VŮNÍ ASIE

Jeden z nejstarších restaurantů v Brně, probíhaly zde i pokusy o asijskou gastronomii. Jiří Rybář vzpomíná, že zástupce anglické firmy Ronson (zapalovače) John Ower tam prý za místní Ronson klub zaplatil útratu asi 17 000 Kčs. Průměrný plat tehdy dělal asi 2 000 Kčs.

Restaurace Plzeňka, foto: archiv Hotelu International

HOTEL INTERNATIONAL

Nejreprezentativnější gastronomický provoz v centru Brna. Za totality tu vládl oproti jiným provozům vyšší standard, byly tu ubytovány hvězdy jezdící závody. Velké ceny Brno a „západní“ umělci. Pamětníci vzpomenou na posezení na venkovní terase restaurace Plzeňka.

U CAIPLA DOBŘE A NA ZAHRÁDCE NEJLÍP

Uprostřed zahrádky u Caipla byl umístěn velký vinařský sud, ze kterého se prodávalo víno, prodávala se tu také kukuřice a smažená játra. „Kamarádi z mokré čtvrti“ zde v pohodě dokázali strávit celé odpoledne. Zahrádka byla umístěna v proluce mezi ulici Kobližná a Kozi.

Foto: Michal Bartoš

VŠICHNI K FORMANOVÍ!

Na výbornou Plzeň sem chodily celé zástupy bohemů, dělníků, umělců, ale i různých postaviček... Namátkou uvedeme exhibicionistického básníka s přezdívkou Homér nebo bábu Cílkou, která se nevybírávými výrazy dožadovala vašeho piva, protože na své neměla.

Interior hotelu Myslivna.

MYSLIVNA - GASTRONOMIE I ARCHITEKTURA

Známým místem byl v 80. letech také hotel Myslivna v Kohoutovicích. Budova tak, jak ji známe dnes, byla realizována v letech 1975–1987 dle návrhu architekta Jana Dvořáka. Stále tu můžete pocítit atmosféru 80. let v téměř nezměněné podobě.

ČERNOHORSKÁ PIVNICE U TRENCKOVA HROBU

Sídlila v domě U tří kohoutů postaveném v roce 1897. Mohli jste zde nalézt speciality jako Trenckův sejr, Pandurský gulás nebo Krmi pravých rejtarů. Na sudech, které zdobily interiér pivnice, byly vypáleny prostonárodní veselé pivní říkanky.

KAVÁRNY A CUKRÁRNY

V socialistickém Československu kavárny a cukrárny, vnímané jako místa setkávání intelektuálů, masově nahrazovaly pivnice a jiné lidovější podniky. I tak se ale některé z těchto podniků udržely a pokoušely se většinou navázat na svou prvorepublikovou tradici. Například Zemanovu cukrárnu můžete jako poslední z několika „přeživších“ navštívit dodnes.

Foto: Kálmán Růžek

DŮM U ČTYŘ MAMLASŮ

Známý brněnský dům, který zdobí čtyři sochy, byl postaven byl v letech 1901–1902. Byla zde například prodejna obuvi SNAHA s nadčasovým interiérem, vyhlášená cukrárna, kterou provozoval Karel Gassenheimer, prodejna kávy a další obchody.

BARY

Zatímco v jídelnách i restauracích bylo k máni hlavní jídlo a v kavárnách a cukrárnách zase sladkosti či klidné prostředí, do barů se chodilo hlavně za zábavou. Mnohé z nich fungovaly také jako diskotéky a v některých jste našli také slušnou nabídku drinků, takže se do nich chodilo jak s přáteli, tak například na schůzky.

Foto: Zdeněk Kotlík

VENUŠE, BOHYNĚ SEKTU

Bar Venuše byl sektový bar, do kterého rádi chodili herci z Provázku, což mu přidávalo na návštěvnické atraktivitě. Nabízeny byly mimo jiné drůbeží speciality. Brněnský silák Franta Kocourek se zde seznámil se svou budoucí ženou.

DO OPERY NA DOMÁCÍ MOUČNÍK

Za první republiky byla kavárna Opera velmi slavný podnik, v 80. letech se však už nejednalo o moc udržované, reprezentativní místo. I tak tam stále nabízeli několik druhů káv, domácí moučníky a zmrzlinové poháry.

SEDLÁČKOVA/ZEMANOVA CUKRÁRNA

Místo, kde můžete zažít brněnské osmdesátka na vlastní kůži. Kavárnu založil v roce 1936 Josef Sedláček, Adolf Zeman nastoupil do kavárny jako učeň, díky své píli se vypracoval na vedoucího a nakonec podnik převzal.

DO NITRY NEBO K TOMANOVÍ?

Cukrárna Nitra byla v místech prvorepublikové Tomanovy cukrárny. Rodiče sem vodili děti na zmrzlino se šlehačkou, mladé páry se tu setkávaly na prvním rande, s oblibou sem chodili brněni Řekové. Vypít si kávu a koupit zákusek zde bylo možné až do 90. let.

BOLERO BAR

V suterénu Sputníku byl známý bar Bolero. Z dobového letáku: Večerní vinárna má tu výhodu, že jste vítáni i v pozdější hodinu. Stavíte-li se až večer po divadle, přijdete právě včas. Neboť to už také přijde vhod něco malého k jidlu a láhev vína.

OPERA

BRNO-GAGARINOVÁ 28-TEL. 23445-6 **

DNEŠ VAM NABÍZÍME Vepřové hody v »OPERĚ«

• Studené předkmy	
100 g. Vepřový bouchek pečený, klen a hořčice	6,40
100 g. Těstoviny, sмет. cibule	4,30
• Polévky	
Ovocová Jahodová	1,30 1,-
• Teplé předkmy	
270 g. Ovocová hložka, hořčice, klen	6,20
270 g. Ovocové koleno, hořčice, klen	5,50
• Specialita zárodu	
300 g. Špalíčkové kousky, vařené brambory, špenát	15,20
150 g. Vepřové řebíčko na žampionech, řanalky, mrkvový salát	16,40
• Motýček	
100 g. Želibačkový buček, zelený salát, kuřecí brambory	10,-
150 g. Pánský městec, vařené brambory	13,60
150 g. Hanoverský vloček, stehní zelení, bramborový knedlík	13,50
150 g. Jelitkový prýtek, vařené brambory, okurky	5,70
150 g. Jitrolový prýtek, stehní zelení, vařené brambory	7,70
270 g. Šalát z jitrnic a žemliček, jehněčí stehní, zelení, vařené brambory	12,-
100 g. Moravské usně, bramborové kružle, okurky	12,50
50 g. Šekana pečené, bramborové kružle, okurky	6,40
• Bezmasej jídlo	
300 g. Bramborové knedlíky plněné řeřichou, stehní, zelení	6,50
100 g. Vepřový mozaíček z vejeti, vařené brambory	9,90
• Minuty	
100 g. Přední vepřový řeřich, dusená řeřich, mrkvový salát	12,30
100 g. Široké vepřové řeřichy, řanalky smažené	12,10
100 g. Motýčkový vepřový řeřich, vařené brambory moř. máslem, mrkvový salát	16,70
150 g. Vepřová jídelna na cestu, smažené řanalky, řeřichová omáčka	13,80
150 g. Vepřové řeřichy „Orion“, smažené řanalky	11,10
• Saláty	
Jablkový salát	0,90
Mrkvový salát	1,00
50 g. Okurky	1,-

Výdej je připravován k výdeji v telefonem KSP-OSCP.
Odpovědný vedoucí a. Karel Vykud

VZPOMÍNKA DAGMAR BĚLEHRADOVÉ

Táta jednou zašel na oběd s kolegou z práce, dali si v Pipi grilu polévku. Vystáli frontu, a když přišli na řadu, táta zjistil, že paní, co nabírá polévku, je jeho známá z místa bydliště. Nic neřekla, jen na něj mrkla, zalovila naběračkou pěkně v tom hustém na dně a táta dostal protekční porci polévky. Ovšem kolega dostal porci běžnou. Táta se potom smál, když nám vyprávěl, že celou dobu oběda musel koukat na kolegův vyčítavý obličej, čímž že si takovou porci zrovna on zasloužil? No, neprozradil, proč zrovna on má hustou polévku a kolega jen „vodu“.

KULTURA A ZÁBAVA

Kultura se zjednodušeně dělila na povolenou a nepovolenou. Na veškerá dila, která se týkala hudby, obrazů, soch a dalších artefaktů, se scházely komise, v nichž odborníci posuzovali, zdali je navrhované dílo vhodné, aby je mohl konzumovat socialistický lid. V těchto komisích seděli zpravidla zasloužili stranici, kteří ostržím zrakem sledovali, jestli dílo nenarušuje socialistický pořádek. A tak se zakazovaly texty v hudbě, některým kapelám se dokonce utnula činnost a stejně to bylo ve všech kulturních odvětvích.

Zcela logicky si proto lidé mezi sebou opisovali samizdatovou literaturu, konaly se černé burzy gramodesek a kazet v obchodech nedostupných. V Brně byla jedna u divadla.

Občas v nějaké hospodě zahrála undergroundová kapela, než přijela „pátá bě“ (VB – Veřejná bezpečnost, socialistická policie) a rozprášila kapelu i posluchače. Pokud sochař občas neuplácal nějakého rudoarmějce, byl bez práce.

Lidé samozřejmě taky poslouchali západní rádia i televize, pokud to bylo možné. Kontakt se Západem tedy byl, ale kvůli rušickám značně obtížný. To se týkalo hlavně „štavavých“ stanic Svobodná Evropa a Hlas Ameriky.

A co bylo slyšet z rádii? Karel Gott, Helena Vondráčková, Michal David a podobní. Texty písni byly většinou naprostě pitomé. Na stanici Hvězda jejíž znělku si lidé mezi sebou otextovali jako Pojd' na panáka, jste také mohli slyšet novinku z Rumunska nebo Ukrajiny. Po těch ale lidé netoužili. V Brně říkali západním kapelám po svém. Takže jsme poslouchali Batly (the Beatles), Stony (The Rolling Stones) nebo Led se zelím (Led Zeppelin).

V roce 1985 se v hospodě v Kniničkách uskutečnil ilegální koncert německé zpěvačky Nico. Organizátorka Lenka Zogatová vydávala akci za koncert jihlavské kapely, která zpívá anglicky.

Technické muzeum sídlilo od 50. let v bývalém klášteře řádu sv. Voršily na rohu Orlí a Josefské ulice. V zahradě u budovy kláštera byla také v 80. letech umístěna stíhačka MiG.

Po ziskání zatím jediného prvoligového titulu v roce 1978 nasledoval pro brněnskou Zbrojovku tvrdý pád. V roce 1983 tým sestoupil do druhé ligy a zpátky mezi elitu se vrátil až po dlouhých šesti letech.

Foto: „Babičky dobijete posne!“ film z roku 1983 v režii L. a sestry Rychmannové.

Kino Moskva (dnešní Scala). Foto: archiv Správy městských kin v Brně

Kino Úderka. Foto: Michal Bartoš

Kino Praha (poté Kino Atoll). Foto: archiv Správy městských kin v Brně

Interiér kina Moskva. Foto: archiv Správy městských kin v Brně

PRKNA, KTERÁ ZNAMENAJÍ 80. LÉTA

Divadelní scéna v 80. letech 20. století narážela na spoustu překážek. Z oficiální dramatiky muselo zmizet vše kritické nebo plné satiry. Mahenovo divadlo zastupovalo oficiální divadelní proud her, i přesto se v něm však inscenovaly hry nejrůznějších typů a žánrů. Hostovali v něm také režiséři jako Miroslav Horniček nebo Jan Kačer. Avantgardu, a tedy režimu ne tak příjemnou tvář brněnského divadla, zastupovalo zvláště Divadlo na provázku. Její kmenoví režiséři Eva Tálská, Peter Scherhauer a Zdeněk Pospíšil pracovali s herci, jako byli Jiří Pecha, Bolek Polívka nebo Miroslav Donutil. Listky na inscenace Provázku byly horké zboží, divadlo se v 80. letech těšilo velké popularitě.

Foto: Muzeum Františky Kocourkové

BRNĚNSKÁ KINA. SCALA? KDEPAK, MOSKVA!

V 80. letech bylo kino Moskva (dnešní Scala) spolu s dalšími biografy prémiovým kinem ve středu města. Zároveň bylo po předchozí rekonstrukci nejlépe vybaveným kinem v Brně. Pravidelně se v něm konal Filmový festival pracujících. Jeho účelem bylo zpřístupnění filmu co nejširšímu publiku. Kino Cas zase promítalo hlavně krátké filmy, krátkometrážní dokumenty, populárně naučné tituly, kreslené filmy, pohadky a grotesky. 80. léta znamenala jeho konec, stejně dopadlo kino Úderka a další jednosálová kina. V Družbě v paláci Morava se v reakci na potřebu plnění plánu po uzavření jiných sálů hrálo až šest představení za den. I kina byla nástrojem ideologie. Před každým filmem se pouštěl Československý filmový týdeník, cyklus desetiminutových publicistických krátkých filmů. Každý díl byl složen z několika reportáží, které přiblížovaly divákům události uplynulého týdne.

ZA TANCEM A ZÁBAVOU

80. léta znamenala mimo jiné počátek brněnských diskoték, zlaté časy různých tanečíren, klubů a barů. První zdejší diskotéku pouze se dvěma deskami Beatles a Bee Gees odehrál DJ Jindra Eliáš, pozdější legenda brněnské scény. Rozmístění barů a klubů ve městě znamenalo velmi pestrou škálu možnosti, jak od časného večera popijet a bavit se při hudbě či tanci až do ranních hodin. Mnohé z podniků navíc nabízely program včetně koncertů brněnských či přespolních zpěváků nebo artistických vystoupení.

Foto: František Kressa, sbírka MZM

HLEDÁME ZPĚVÁKY PRO BRNO... V EVROPĚ

Kavárna Evropa patřila k téměř nemnoha podnikům v centru Brna, kde se provozovala živá hudba a kabaret. Proběhla zde jedna z prvních diskoték, tenkrát taneční, výchovně-hudební odpoledne, právě pod takto vyznačenou tiskou. Jindry Eliáše, nestora brněnských DJs. V kavárně se v 80. letech konala akce „Hledáme zpěváky pro Brno“, do které se mohly zapojit amatérské i profesionální kapely, pravidelně se tam také pořádaly silvestrovské zábavy.

TANEČNÍ VINÁRNA ROXY

Předchůdcem dnešního disco clubu TABARIN byla v 80. letech noční vinárna ROXY. Jak byla představena v dobovém tisku: Málo platné, čas od času nastane taková situace, že se ještě nechcete s přáteli rozloučit, i když je pokročilejší hodina a ve většině podniků se zavírá. Kam teď? Třeba do noční vinárny ROXY. Tam najdete všechno, co ke společenské zábavě patří: aperitiv u barpultu, večeři a víno u stolu, hudbu a parket k tanci a o půlnoci artistický program. A dokonce i oddělené boxy, pokud chcete v klidu dokončit načatý rozhovor. ROXY je podnik, kde v příjemném prostředí ubíhá čas neobvykle rychle.

Noc v Rozmarýnu

ROZMARÝN

Rozmarýn se nacházel na Žerotinově náměstí 1, provozoval ho Park kultury a oddechu a tvořil centrum brněnské zábavy. V programu z dobového tisku z října 1985 můžeme například číst: Od středy do soboty pestrý artistický program plný zábavy a napětí při vrcholných výkonech našich i zahraničních umělců. Po programu hraje k tanci varietní orchestr. Každou neděli od 10 hodin hraje k tanci živá hudba. Kromě varieté tu byl bar Coccodrillo blanco, vinárny Junior a U dvou rytířů nebo diskotéka Studio 86.

PAK ŽE V BRNĚ NENÍ METRO

METRO

Klub Metro je Mekkou brněnské noční zábavy. Působí zde už od 80. let. Text z dobové brožury: Večerní restaurant s vysokou úrovní. Můžete tu stejně tak vybraně povečeret, jako zatančit si na dokonalém světelném parketu. A nezapomeňte po tanci pozvat svou společnici k barpultu na její oblíbený koktejl. Zajistě, že ke každé náladě se hodí jiný. Spolehněte se, že zde ji bude namíchán ten pravý, a Vám ovšem příslušný long-drink též. V Metru je k dispozici i samostatný salónek pro 20–30 osob. Chystáte-li svatbu či jinou soukromou slavnost, vytvoříme Vám intimní prostředí, ve kterém nebude rušení. Metro je podnik velmi vyhledávaný, nechybite tudiž, když nám svou návštěvu oznamíte předem.

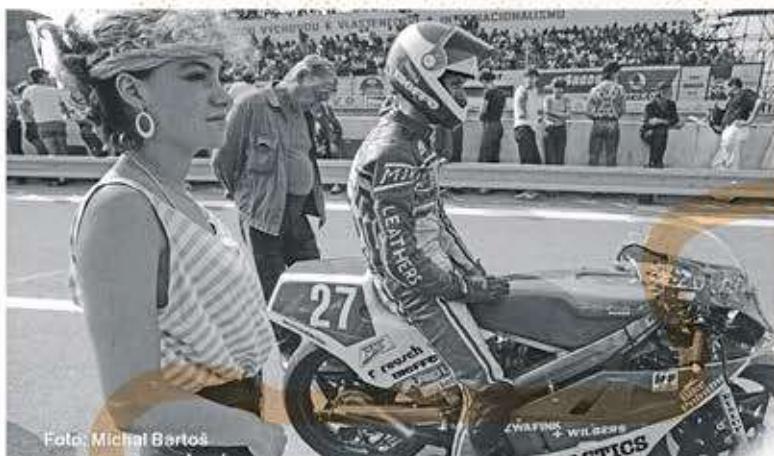
GOTTWALD V MUZEU DĚLNIČKÉHO HNUTÍ

Muzeum dělnického hnutí bylo založeno roku 1957 na náměstí Rudé armády 1a (nyní Moravské náměstí). Muzeum dělnického hnutí se zaměřovalo na emancipaci a třídní boj proletariátu od počátků industrializace až po „Vítězný únor“ 1948. Sbírky obsahovaly dobové artefakty odznaků, plakáty, fotografie, historické prapory, dobové oděvy, modely továrních dílen a rovněž shromažďovaly osobní vzpomínky soudruhů na jejich životy a boje. V prostorách byla umístěna socha Klementa Gottwalda a návštěva muzea byla v rámci školní docházky povinná.

CO BYLO PŘED TIC? PKO

Parky kultury a oddechu byly založeny za účelem pořádání kulturně-výchovných a společenských akcí, měly zabezpečovat rekreační prostory a aktivity a angažovat se ve vzdělávacích programech pro mladé. Dosahovaly toho především díky pořádání různorodých akcí, včetně přednášek, besed, uměleckých večerů, vystoupení lidových souborů, ale například i díky provozu zájmových kroužků či sauny. Nedílnou součástí „kulturní“ práce v PKO bylo také pořádání velkolepých masových akcí k různým politickým a socialistickým událostem. Jednou z nejdůležitějších byla oslava Svátku práce 1. května. V 80. letech probíhaly standardně masové akce a oslavy, například k výročí Vítězného února, výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou nebo výročí VŘSR.

VELKÁ CENA MEZI DOMY

Mistrovství světa silničních motocyklů se na okruhu Bosonohy-Žebětín-Ostrovačice-Veselka-Bosonohy konalo až do roku 1982, kdy už organizátoři nebyli schopni držet krok s bezpečnostními zásadami mezinárodních závodů. Závodníci totiž jezdili po běžně využívaných silnicích mezi domy. Ze žebětínského lesního úseku se trať točila kolmě sidliště Kohoutovice a navazovala na prudký sjezd kolem hotelu Myslivna do prostoru startu a cíle v Bosonohách. V roce 1985 se zde tedy jelo už jen mistrovství Evropy, poslední oficiální závod ukončil používání starého okruhu v roce 1986. V roce 1987 se začal používat nový automotodrom o délce asi 5 km, vybudovaný poblíž osady Kývalka, která stála necelých 10 km od zázemí předchozího okruhu. Projekční vývoj Masarykova okruhu měl na starost inženýr Jaroslav Suchý.

ČESkoslovenská televize

Kromě zábavy se brněnské studio ČST soustředilo především na zpravodajství a od 70. let i na dětské pořady, například Hip, hap, hop nebo AZ kvíz junior. Během 80. let přešlo brněnské studio na barevné vysílání a zvýšil se i jeho podíl na celkovém vysílacím čase ČT. Pracovalo zde zhruba 480 lidí. Tlak cenzury a vliv strany na obsah vysílání byl patrný jako v každém studiu ČST. Točily se zde však i dokumenty, vzdělávací, dramatické nebo hudební pořady a pohádky. V roce 1987 se ale zrodil další fenomén, odvysírala se totiž první Manžel Bolka Polivky.

UNDERGROUND

Když jste si v 80. letech pustili v Československu rádio, hlavním kanálem byla stanice Hvězda. Trefili jste se do nějakého zpravodajství, které se poslouchat nedalo, nebo se hrály písničky. Vybirali se osvědčení interpreti – Gott, Vondráčková, Zagorová a podobně. Ti přebírali hity z angloamerické produkce, takže jsme znali a zpravidla byli překvapeni, proč je originál lepší. Ale mladí dávali přednost rockové nebo folkové muzice (Synkopy, Progres, Vondrák) nebo úplně alternativě, to pak chodili na underground, tedy „androš“. V Žabčicích se konal v roce 1982 dokonce festival, kde vystoupily nové kapely. Když se ale měl o rok později opakovat, byl zakázán. Dlouhovlasi chlapci a dívčata v džiskách, kteří se tam chystali, ztratili svůj cíl a rozptýlili se do brněnských hospod, mimo jiné taky na Střelák v Pisárkách. A tam udělali policajti razii i se psy. Desítky lidí byly zadrženy, někteří dokonce těmi policejnimi čokly i pokousáni. Socialismus se s undergroundem nekamarádil, a tak se na Odvážné bobříky, Pro pocit jistoty nebo Z kopce muselo chodit na periferii za téměř konspiračních okolností.

VZPOMÍNKA TOMÁŠE RULLERA, akčního umělce a tvůrce videoartu

Po roce 1980 se mnou na Kalvodově 10 bydleli také členové divadla Ochotnický kroužek Jaroslav Ludvík s budoucí ženou Marií a Libor Kadlec, nějaký čas tu měl ateliér malíř Laco Garaj a žil tu i křesťanský aktivista Václav Umlauf. Přes les sem chodili na návštěvy teoretici Václav Zykmund a Igor Zhoř. Sklepním studiem prošli hudebnici Mikoláš Chadima, Luboš Fidler, Pavel Richter, z Londýna Chris Cutler, z Zuriku Andres Bosshard, harmonikáři Václav Koubek a Jim Čert, setkávali se tu výtvarníci (Kafka, Suška, Kozelka, Štembera, Steklík, Oliva, BKS), fotografové (Holomiček, Šimánek, Streit, Malý, Fárová), architekti (Hálovi, Velkovi), literáti (Kubéna, Pitinský), členové Jazzové sekce (Skalník), byl tu prostor nezávislé kultury. V roce 1982 jsem tu založil s Marcelou Zaoralovou, Alenou Loučanskou a Michalem Švarcem umělecký soubor My & Co, se kterým jsme připravili řadu akcí, výstav, koncertů a nařáčeli první videa, než nás zakázali. Od poloviny 80. let tu žili a nazkoušeli své legendární album Iva Bitová s Pavlem Fajtem. Pověstnými večírky procházeli herci a herečky Divadla na provázku, HaDivadla nebo souboru Mina Tanaky, také na několikadenní svatbu se scénografkou Janou Prekovou se vmlisili i nám neznámi.

SOCHAŘI U PŘEHRADY

U přehrady se od roku 1983 až dodnes koná výtvarný festival Brněnský plenér. Prvního ročníku se účastnili absolventi pražské Akademie výtvarných umění i další výtvarníci bez odborného vzdělání. Akce začala 15. srpna ve 13.00, sochaři si sami vybrali umístění svého díla. Sochy však byly na svém místě až na podzim, přesněji 13. listopadu, kdy si je návštěvnici přehrady mohli prohlédnout. Všichni zúčastnění umělci dostali od tehdejšího primátora Brna Rudolfa Suchánka čestná uznání, věcné ceny obdrželi Radomír Vavruša, Jiří Sobotka a Vladimíra Sedláková. Jako pozůstatek prvního plenéra na přehrade dodnes stojí socha Sirký od Miroslava Vochty.

SLAVÍME 30 LET SVOBODY

AKCE

KULTURA

- 14/9 Žebrácká opera – pocta V. Havlovi.
Městské divadlo Brno
- 4–17/11 Výstava a filmové projekce spojené s diskusemi
TIC BRNO – Galerie TIC
- 15/11 Od sametu k plyši (a zpět?) – Vít Šujan
Dělnický dům
- 15/11 Sametová oldies páry | Klub Šlepká
- 16/11 Koncert skupin 80. a 90. let a debať s pamětníky
Sono Centrum
- 17/11 Libuše – opera | Národní divadlo Brno
- 17/11 Moravské klavírní trio & Český samet | KD Rubin
- 17/11 NO – film | Kino Art
- 17/11 Svatá Ludmila – oratorium | Filharmonie Brno

MĚSTSKÉ ČÁSTI

- 14/11 Brnokoncert s besedou s pamětníky | Lišeň
- 17/11 Výsadbá pamětní lípy | Bohunice
- 17/11 Tradiční běh | Jemnice

STUDENTI

- 17/11 Brněnský sedmnáctý – happening
náměstí Svobody
- 17–20/11 Brněnský sedmnáctý | výstavy, besedy

Foto: Michal Bartoš

28/10–3/11

TOTALITA!! MULTIMEDIÁLNÍ PRŮVODCE 1948–89

Media Park s.r.o.

Multimediální „simulátor“ totality, který přichází vtáhnout do doby před rokem 1989. Projekce v kopuli v centru města pro děti i dospělé.

1–20/11

NEZAPOMEŇME

Post Bellum, o.p.s.

Celorepubliková kampaň připomínající výročí 30 let od sametové revoluce vyvrcholí v Brně 20. listopadu multimediální instalací na náměstí Svobody. V neděli 17. listopadu jste zváni na hudební produkce, vystoupení řečníků a promítání dobových záběrů.

Mezi 17.–20. listopadem proběhne série diskuzí a debat či inscenovaných happeningů rekonstruujících dění v Brně v listopadu

1989. Multimediálnímu vyvrcholení bude předcházet watchtowerová výstava.

15–17/11

BASTIFEST 2019

VIDAL science centrum
Tři dny nabité programem pro malé i velké kutily. Několik speciálních stanovišť věnovaných retrokutilství. Těšte se na radioamatéry, papírové modeláře i osmdesátkové všeumělce.

20/11

VELVET CLUB REVOLUTION

Oslava proběhne také v předních brněnských hudebních klubech. Prostřednictvím hudebního programu spojeného s projekcí fotografií a videozáznamů zachycujících listopadové dění '89 ve městě Brně klubová noc připomene význam tzv. studentského svátku. Svá podia nabídnu Metro Music Bar, Fléda, Kabinet MÚZ, Melodka, Eleven, Favál a Stará Pekárna.

12/11–3/5

ŽELEZNÁ OPONA

Technické muzeum Brno
Výstava představí historii ostrahy státních hranic od roku 1945 do roku 1989. Zaměří se na ženijně-technické zařízení na hranicích i na osudy a příběhy konkrétních osob, jejichž životy ovlivnila železná opona. Doplní ji i problematika cestování do zahraničí v dnešní době.

DALŠÍ

Do oslav 30. výročí sametové revoluce se zapojí také Knihovna Jiřího Mahena (Knihovní lavička, výstavy, besedy, pořady pro školy), Odjinud o.p.s. (hudba a video art), Tripitaka z.s. (12 divadelních představení), nakladatelství JOTA s.r.o. (Ulicemi Brna proti proudu času – kniha), WELES z.s. (čtení básní v Káznici) a mnozí další. Sledujte kalendář akcí na www.GotoBRNO.cz, ať vám nic neunikne!

Již nyní probíhají pravidelné komentované prohlidky a projíždky TIC BRNO, které představují kultovní místa Brna 80. let. Poznávat můžete dobovou gastronomii, osmdesátkovou každodenost, propagandu, zábavu nebo se vydat na projížďku retro Karosou. Aktuální termíny prohlidek najdete na www.ticbrno.cz.

Změna programu vyhrazena.

PROPAGANDA A VIZE

Socialismus byl čas neustálého boje. A znát to bylo všude – v novinách, na plakátech nebo na agitačních nástěnkách, které byly na každé škole a pracovišti.

A tak bylo třeba „bojovat, budovat, soutěžit, dosahovat, neusínat na vavřinech, být bdělý a pozorný, nepolevovat, vítězit, mít odvahu, nebát se, postavit se“ atd. Bojovalo se třeba o krmnou základnu, proti absenci, proti kapitalistické zvůli, buržoazním požitkářům, za práva pracujících, žen, dětí, o uhli, o bílé zlato, za blahobyt pracujícího lidu a za splnění plánu. A bojovalo se i s prosazením nejrůznějších vizi – v Brně třeba měla pod Špilberkem jezdit tramvaj, metro mělo spojovat kraje města s centrem a nové nádraží už mělo dálno stát.

80. léta v Československu – to byl čas tzv. reálného socialismu. Platila povinnost být zaměstnán a neprotivit se režimu. Nikomu nic nepatřilo, a podle toho se ke všemu lidé chovali. Když se občas něco ztratilo v práci, moc to nevadilo, byť oficiálně se proti těmto neduhům bojovalo. Redaktor v televizi odříkal satirický text o tom, jak se lidé nezákonné obohacují. Pak šel kolem studia, kde se natácel pořad se smyčcovým orchestrem. V rekvizitárně stálo hned několik volných stojanů na noty. Redaktorův syn chodil na housle a noty měl opřené o květináč, protože stojany jste prostě v hudebninách nekoupili. „Hele, co se stane, když budete mil o stojan miň?“ říká redaktor rekvizitáři. „Jeden stojan, žádný stojan, ale pamatuji na mě, až budete točit v té fabrice na kulky. Jeden bych potřeboval.“ odvětil rekvizitář. Obchod byl uzavřen, obě strany byly spokojeny.

80

Snažit se mnohem výraznější dojce a další mimořádné tendenze se snažily nejprve s úspěchem. Zde výstavba od roku 1952 až do roku 1959 vznikajícího náměstí 25. dubna v Brně-Králově Poli vznikají Zelný trh.

Projekt brněnského metra z 80. let prozradil sice že výstavbu tramvajových spojů se zruší. Zrušit mohly tři linky, které by se chtěly využívat i s tramvajemi, by však využily celé město.

Zatímco plánované výstavby se soustředily spíše na sídliště, centrum města zůstávalo poměrně zanedbané. Na mnoha místech byly ještě v roce 1989 viditelné stopy po 2. světové válce.

Foto: Michal Bárta

Foto: Michal Bartoš

KOMUNISTICKÁ MONSTRACE V LÍŠNI

Lišeňské mirové slavnosti tvořily za minulého režimu nedílnou součást života tisíců Brňanů. Slavnosti v Lišni byly jednou z největších akcí svého druhu u nás, dodnes jsou v Mariánském údolí vidět pozůstatky obrovských tribun, na kterých se scházely desetitisíce až statisíce návštěvníků. Každoročně se do Lišně k projevům sjízděli politici z ČSSR a SSSR, k následujícím vystoupením pak nejznámější umělci a tanecníci. Mohly jste tu také vidět velkou, červenou natřenou věž, která sloužila k vyvěšení vlajek a různých transparentů.

NA NÁVŠTĚVĚ U STB

Na dnešní Kounicově 24, která se za bolševické totality jmenovala daleko při hodněji Leninova (a měla číslo 46), sídlily kromě dalších represivních útvarů – jako byla Krajská správa Sboru národní bezpečnosti – také vyšetřovny Státní bezpečnosti, podle sovětského vzoru vytvořené represivní složky, která se zaměřovala na „boj s vnitřním nepřitelem“. Tedy každým, kdo jakkoliv nesouhlasil s totalitním komunistickým režimem. Mnoho výslechů StB se odehrávalo i v bohunické věznici, kde byly malícké a velmi stisněné vyšetřovny hned vedle vazebních cel. Výslechy byvaly podle výpovědi pamětníků často důst surové a mnohý si z nich odnesl nejen fyzická zranění, ale i značná psychická traumata. Nebylo moc možností, jak se před šikanou ze strany policie bránit. Například evangelický farář Jan Šimsa byl za obranu své manželky napadené při domovní prohlídce jedním z estébáků odsouzen ná osm měsíců nepodminěně.

MÁVÁTKA, PORTŘETY A NUCENA RADOST

„Nepovinné povinné“ prvomájové průvody začínaly v Králově Poli. Pak pokračovaly po Lidické až k tribunám, které stály na dnešním Moravském náměstí (za socialismu se jmenovalo náměstí Rudé armády neboli „Rudák“). Byly umístěny před tzv. „Kamny“ neboli pomníkem rudoarmějce od Vincence Makovského. Ten zde stojí dodnes. Účastníci průvodu byli vybaveni střapatými mávátky, s nimiž zdravili přítomné na tribuně. Nosili rudé vlajky, balónky, obrázky mirových holubic, portréty Karla Marxe, Bedřicha Engelse i generálních tajemníků ÚV KSČ a transparenty s nejrůznějšími hesly vychvaluujícími Sovětský svaz a komunistickou vládu a odsuzujícími jejich nepřátele. Průvodu se účastnily i nápadité alegorické vozy. Průvod ukončovaly projevy bolševických papalásů právě na těchto tribunách.

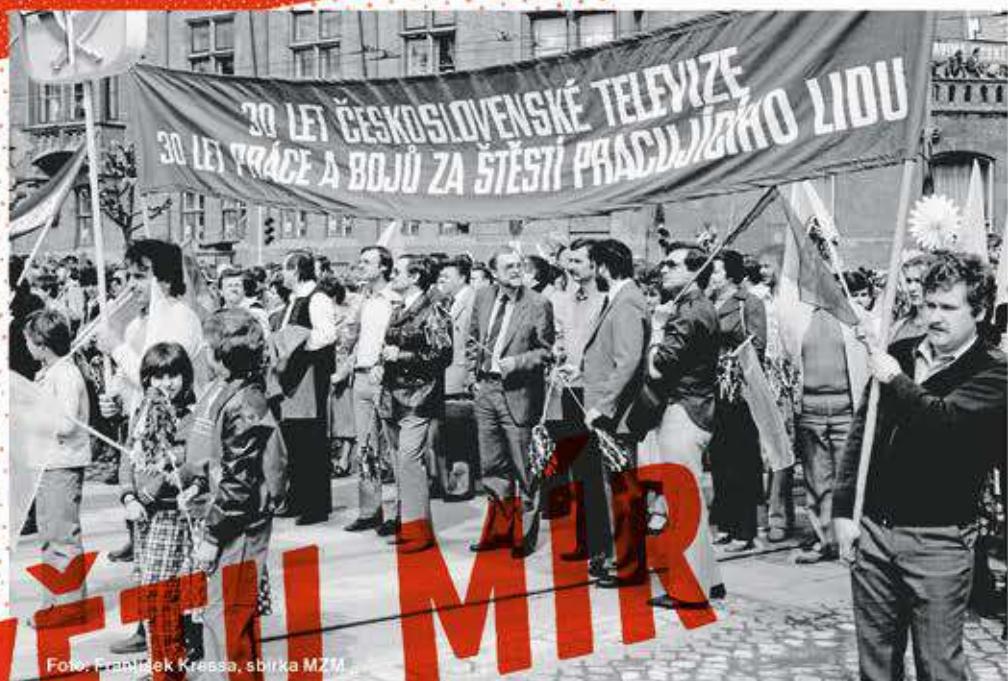

Foto: František Kressa, sbírka MZM

RUDÉ PRÁVO, NÁSTROJ PROPAGANDY

Rudé právo byl největší (nákladem i formátem) československý deník a ústřední tiskový orgán Komunistické strany Československa. Hrál zásadní roli v propagandě režimu. V období 1948–1989 bylo Rudé právo deníkem s nejvyšším nákladem, přesahujícím 2 170 000 výtisků. Bylo odebíráno nejen jednotlivě, ale také povinně na pracovištích, kde se z něj v osvětových pauzách předčítaly aktuální zprávy z domova i ze světa. Rudé právo mělo jako jediné noviny záměrně velký (tzv. světový) formát A2, aby vyniklo mezi ostatními deníky té doby. Paradoxně to bylo jedním z důvodů, proč se mimo jiné hojně využívalo pro balení např. svacín, balíků či jiných předmětů, dobré se s ním také zatapele.

RUDÉ PRÁVO

KONSTRUKCE NA INFORMAČNÍ PANELY

Účelem železnych konstrukcii rozmístěných po městě a na nich umisťovaných panelů byla propaganda, umisťovaly se zde informace o nejlepším zaměstnanci nějakého podniku, významných výročích, kulturních akcích atd. Nejznámější konstrukce se nacházela na náměstí Svobody.

Foto: František Kressa, sbírka MZM

Foto: Michal Bartoš

BÝVÁVALO... SOUSOŠÍ KOMUNISTÉ

Pomník Komunisté se třemi postavami – dělníka, kosmonauta a ženy s družicí – uprostřed parku na „Rudáku“ byl dílem sochaře Miloše Axmana. Sousoší bylo vybudováno v rámci úprav parku, do jeho středu byl umístěn pěticípý bazén s vodotryskem. Stavbu bylo třeba stihnout do 12. prosince 1973, ke 30. výročí podepsání historické Smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a spolupráci mezi Československem a Sovětským svazem. Roku 1990 byl pomník odstraněn. Jen „pěticípá úprava“ parku s centrální kašnou zůstala dodnes.

FUNKČNĚ NEFUNKČNÍ SVĚTELNÉ NOVINY

Světelné noviny byly zhruba metr a půl široký a přes 20 metrů dlouhý panel hustě osazený žárovkami a umístěný nad fasádou domů sousedících s Českou ulici. Rozsvítily se nad náměstím Svobody už v roce 1959 jako snaha o vylepšení vizáže města v souvislosti se startem mezinárodních veletrhů v Brně. Zpočátku byl jejich provoz nepravidelný, od roku 1966 až do raných 90. let tam však pravidelně v podvečer běžely textové zprávy z domova i ze světa. Samozřejmě cenzurované.

METRO V BRNĚ JAKO NESPLNĚNÁ VIZE

Brněnským metrem je nazývána koncepce již dlouho plánované brněnské podzemní dráhy. Její historie sahá už do 70. let minulého století. V roce 1974 byl v Praze zahájen provoz na prvním úseku metra. Poté, co se ukázalo, že podzemní dráha v české metropoli spolehlivě funguje, začaly se objevovat hlasy pro vybudování podobného systému i v Brně. Na konci 80. let tu tedy byla v plánu výstavba linek takzvané rychlotrámvej, která se měla částečně zanofovat pod povrch. Hlavním důvodem výstavby bylo propojení sídlišť s centrem města. Již tehdy však plány narazely na nedostatek financí a kritiku, která směřovala k potlačení funkce ulic, např. ulice České (z důvodu zanofení tramvaje pod povrch), či kritice ekologických dopadů.

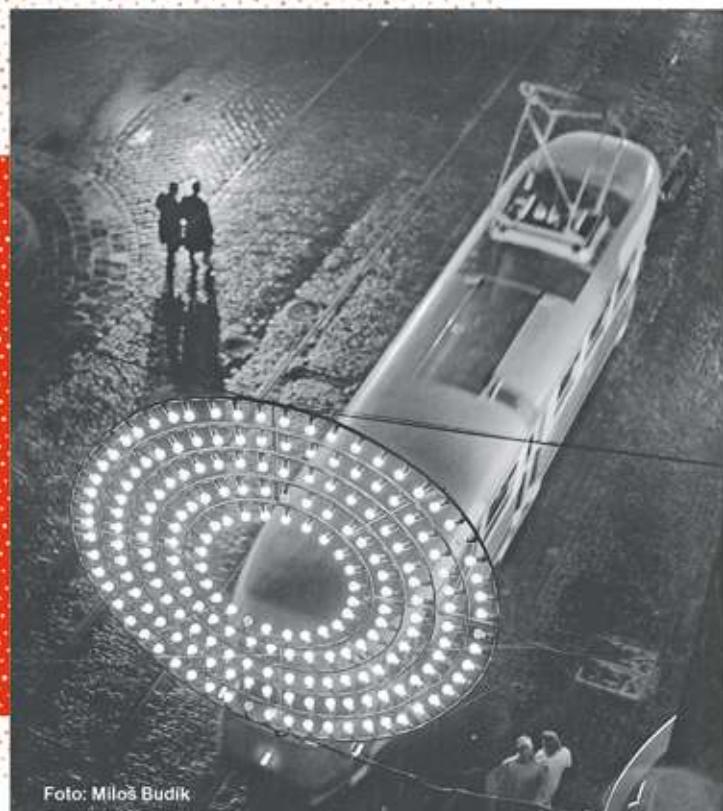
DO MYŠÍ DÍRY A (SNAD) VEN

Pro dříve narozené Brňáky je Myší díra úzký průchod pod hlavním nádražím, který byl dlouhá léta jedinou spojnici z města na jih. Dodnes pod nádražím existuje a je v něm prodej textilu. Je však již dávno neprůchozí. Pro mladší generaci je Myší dírou hranatý mramorový podchod pod hlavním nádražím spojující přestupní uzel s obchodním domem Tesco. Podchod byl budován v 80. letech právě v rámci projektu podpovrchové tramvaje. Po svém dokončení měl sloužit jako pochodlná spojnice centra města s přestupním uzlem dvou linek podzemní dráhy.

BRNO NEONOVÉ

S výzdobou nejen na Běhoušké ulici a celkovou proměnou podoby Brna souvisely brněnské veletrhy. Návštěvníci překročili prah 1. mezinárodního strojírenského veletrhu v neděli 6. září 1959. Vše bylo kvůli akci čistší, noblesnější, lépe osvětlené – neonové girlandy z tehdejší doby visí v brněnských ulicích dodnes. Ty byly instalovány po vzoru bruselské světelné výzdoby, nejdříve na Kobližné ulici. Byly první svého druhu v republice. Tvořilo je devět světelních pásů v podobě vlnovek protkaných výrobními značkami. Oficiálně se poprvé rozzařily již na prvního máje. Bufet Sputnik získal stylovou neonovou výzdobu s motivem družice. Vůbec první pohyblivý neon zazářil na obchodním domě Petrov, také průčelí budovy nádraží bylo podobně ozdobeno. Artefakty připomínající „dobu neonovou“, která v Brně trvala od 60. do 80. let, najdeme i na ulici Veselá. Každý z obchodů musel mít podle metráže prodejní plochy na fasádě domu mohutný neon. Např. v případě mlékárny to byla světelna zátiší s láhví mléka, kusem sýra a kelímkem jogurtu.

HOLÁ SÍDLIŠTĚ

Foto: Michal Bartoš

80. léta 20. století byla především obdobím výstavby satelitních sídlíšť moravské metropole. Snaha o živější, poněkud postmoderní přístup lze vidět například v koncepci sídlíšť Vinohrady. Kromě Vinohrad se v 80. letech budovala sídlíšť Bohunice, Bystrc, Lišeň, část Lesné a Kohoutovice. Přidanou hodnotou některých staveb a veřejných prostranství je přítomnost hodnotných uměleckých děl významných brněnských výtvarníků, jako byl sochař Jiří Marek, Antonín Šíruček, Miloslav Chlupáč, Miloš Vlček, Silva Lacinová a další. Na tyto umělecké prvky byla vyčleněna část rozpočtu výstavby. Problémy nastávaly s infrastrukturou a občanskou vybaveností, k sídlíštům totiž chybely spoje veřejné dopravy a byl v nich nedostatek škol, obchodů i nemocnic.

Foto: František Kreš

NEŠASTNÁ ZVONÁRKA

Betonový kolos autobusového nádraží Zvonařka vyrostl ve třech etapách. Měla nahradit malé autobusové nádraží naproti hotelu Grand. 34 autobusových stání, zpevněnou plochu s osmi nástupišti a pěší lávky přes ulice Zvonařka a Plotní doplnovala nejdříve pouze provizorní odbavovací budova. Ta v té měř nezměněné podobě „provizorně“ funguje stále, stejně tak celá Zvonařka nedoznala od 80. let téměř žádných změn. Depresivní betonový poklop nad hlavním brněnským autobusovým nádražím byl dokončen v září 1985, kdy také odstartoval pravidelný provoz na hotovou Zvonařku. Od roku 1986 jste mohli na Zvonařce nastoupit do autobusu celkem 161 linek.

Foto: archiv MuMB

JEDEN PRIOR NESTAČÍ

Betonový kolos zasazený na Dornychu mezi hlavní nádraží a nákupní centrum Vaňkovka asi málokterý Brňan zařadí mezi chloubu města. Současně Tesco je však jen připominkou jednoho z největších nerealizovaných projektů v tehdejším Československu – velkolepého centra obchodu a služeb inspirovaného Moskvou. Prior měl sahat od paláce Morava na Malinovského náměstí až po dnešní Vaňkovku a jeho cílem bylo nahradit zastaralou síť prodejen a uklidnit zákazníky, kteří neměli kde a co nakupovat. Otci studie se stali architekti Ivan Ruller a Zdeněk Řihák, mimo jiné také autor ceněné stavby hotelu Continental ze 60. let. Výstavba byla naplněna mezi lety 1972–1980. Z původního záměru však zbyla jenom troska. Menší obchodní dům, realizovaný nakonec podle návrhů Zdeňka Řiháka a Zdeňka Sklepka, autora neslavného Prioru na náměstí v Jihlavě, byl otevřen v roce 1984. Z původních osmi pater zbyla jen čtyři, plánováno bylo i jedno patro v podzemí, ale to podloží neumožňovalo. Změnilo se i umístění stavby, která zcela bránila jakékoli změně v rámci urbanistického řešení souvisejícího s nádražím. Obchod sice fungoval, ale narážel na tradiční nedostatek – dlouhé regály byly obvykle plné pouze jednoho druhu zboží. Zajímavosti byly v té době jediné eskalátory v centru Brna.

VZPOMÍNKA JANY SOUKUPOVÉ, novinářky a spisovatelky

Kdo tu dobu nezažil, nemůže mit úplně přesnou představu. Ta reakce režimu už nebyla těk tvrdá, ale byla neskutečně „oprudentní“. StB už nedělala ty nejhorší věci. I když s velkou pravděpodobností hodili studenta architektury Pavla Švandu do Macochy poté, co ho umlátili při výslechu, a děly se i jiné strašné věci. Ale to nejhorší na osmdesátkách bylo, že jsme vůbec nevěděli, kdy to skoční a jestli to vůbec skončí, a StB ještě měla dost sily na to, aby otravovala lidem život. A úplně nejhorší pak bylo lámání charakteru. To, že se k volbám chodilo „volby“ samozřejmě v uvozovkách, do uren se házeli předpřipraveni kandidáti národní fronty) kvůli existenčním jistotám 99,89 % tohoto národa. Co to s tím národem mohlo udělat? Všichni, kdo tam šli, věděli, že to nejsou žádné volby. Že ohýbají hřbet před komunistickým režimem. A ohnuli ho. Šli tam a hodili to tam. Protože chtěli, aby se děti dostaly na školy, protože si chtěli udržet slušné zaměstnání, protože chtěli jet na dovolenou. Země byla v područí domovních důvěrnic a příslušníků lidových milicí.

SUVENÝRY MADE IN CZECHOSLOVAKIA

VRAŤTE SE DO DĚTSTVÍ S NAŠÍ
NORMALIZAČNÍ ŘADOU STYLOVÝCH
SUVENÝRŮ. PŘIVEZETE-LI NĚKTERÉMU
PAMĚTNÍKOVÍ Z VÝLETU V BRNĚ
RYBIČKU, AUTÍČKO TATRA 67 NEBO
IGRÁČKU, MOŽNÁ DOJDE I NA SLZIČKU
V OKU. DÁLE V INFOCENTRECH TIC
BRNO SEŽENETE I PODPULTOVKY
JAKO HLAVOLAMOVOU **HRILOM**
(DNEŠ S FUTURISTICKÝM NÁZVEM
CODE BREAKING), **NOTÝSEK S PANEM**
VAJÍČKEM A NESMRTELNÁ CÉČKA,
KTERÁ OSTATNĚ PRÁVĚ ZAŽÍVAJÍ
NENÁPADNÝ COMEBACK. CELÝ ROK
PAK BUDÉ CHUTNAT TUTTI FRUTTI
A NÁVŠTĚVNÍCI BUDOU POKRYTI
ROZTODIVNÝMI MALÝMI TETOVÁNÍMI,
PROTOŽE V BRNĚ SE BUDÉ ŽVÝKAT
PEDRO. NA HYGIENU NASTOUPÍ
JELEN A ŽLOUTENKA NEBUDE MÍT
ŠANCI.

SUVENÝRY SI MŮŽETE KOUPIT VE VŠECH INFOCENTRECH TIC BRNO.

1989

Rok 1989 byl zásadní a přelomový hlavně pro státy bývalého socialistického bloku. Teplý fén nezačal foukat z jihu, ale z východu. Michail Gorbačov usoudil, že pokud by Sovětský svaz pokračoval ve zbrojení, ekonomicky by se zhroutil, lidé by tam neměli co do úst a pravděpodobně by tamní komunisty zadupali do země. A tak šrouby povolovaly. To se projevovalo i v satelitech – státech východního bloku. V tehdejším Československu pomaleji než třeba v Polsku či Maďarsku.

Už v lednu se odehrál Palachův tyden, ve kterém dal socialistický režim v Praze jasně najevo, jak vážně to s tou „přestavbou“ socialismu myslí. Ale lidé už měli komunistů plné zuby a nespokojenost nebyla cítit jen v Praze, ale v celém státě.

Následovaly petice za propuštění Václava Havla z vězení a také Několik vět. Text, který nevyzýval ke změně režimu, jen mírně upozorňoval, že by se mělo něco změnit. Za jeho podepsání se ale propouštělo z práce. Opět silně podražděná, hysterická reakce.

Projev komanče č. 1 Jakeše na Červeném Hrádku jen mozaiku doplnil – tihle lidé vedou naš stát? smáli jsme se. Ale zároveň z té frašky mrazilo

Pak přišel listopad, lidé vyšli do ulic a hradby socialismu se ukázaly jako hliněné, tak snadno se rozpadly.

Byly to dny radosti, skutečné pospolitosti, milování a lásky. Pili jsme pivo i bavorské pivo (fernet + tonic) v Severce nebo Szegedu, byli jsme opojeni tim, že ta nenáviděná komunistická chamrad' mizí ze světa. A podívali jsme se, někteří poprvé, volně do Rakouska.

Rok 1989 byl skvělý rok. Byl to rok, kdy se v Československu k trvalému pobytu přihlásila svoboda.

Martin Ježek

Foto: Archiv města Brna, Karel Šabata

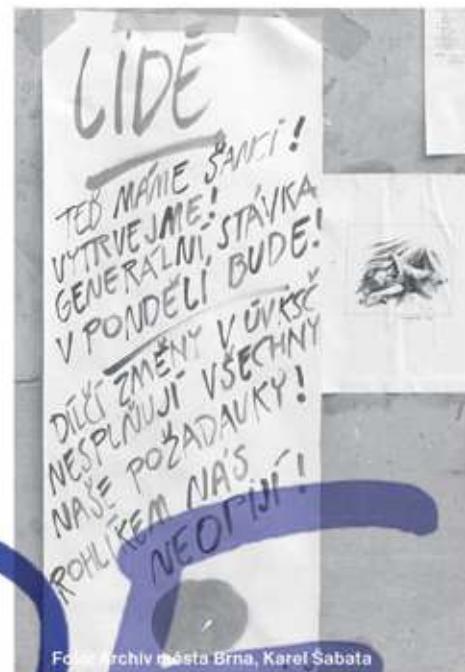
STANOVISKO ÚČASTNÍKŮ CELOMĚSTSKÉHO AKTIVU KSČ V BRNĚ

„Události posledních dnů a hodin ukazují, že sily nepřátelské socialismu se znova mobilizují. Ke svým provokacím zneužívají především mladou generaci, zejména studenty středních a vysokých škol. Nechceme jít cestou vývoje některých okolních zemí, v nichž se nepokoje a protispoločenská vystoupení staly příčinou oslabení hospodářství.“

Z Brněnského večerníku
Úterý 21. listopadu 1989

Foto: František Kressa, sbírka MZM

ZDRAVICE BRŇANŮM

„Rukopis stručného, zato však výstížného dopisu se včerejším datem, se dnes ráno objevil na několika místech v ulicích našeho města. Jeho autor, pan Václav Havel, v něm zdraví Brňany, děkuje jim za důvěru a ujišťuje je, že v případě zvolení do funkce prezidenta na Moravu určitě nezapomene.“

Z Brněnského večerníku
Pátek 29. prosince 1989

Foto: Archiv města Brna, Karel Šabata

Listopad 1989 na náměstí Svobody © Archiv města Brna

JAK TO RUPLO

Publikace pro děti, vydávaná TIC BRNO u příležitosti výročí listopadu 1989, vypráví příběh desetiletého kluka Leoše, který se snaží odhalit jedno rodinné tajemství. Během svého pátrání navštíví řadu míst v Brně roku 1989 a dozví se také mnohé o době, ve které žije. Příběh se spoustou informací a úkolů provede čtenáře městem končícího komunismu i dny sametové revoluce.

WWW.TICBRNO.CZ

Odhálení sochy V. I. Lenina před „rohlíkem“
© Archiv města Brna

RETRO MUZEUM NA STATKU

Máte rádi retro? Chcete se vrátit do dob svého mládí? Nebo jen rádi poznáváte nové věci? V tomto případě „nové“? Pak určitě navštivte největší a nejucelenější expozici věnovanou běžnému životu v letech 1950–1990, která je jedinou svého druhu u nás. Stovky televizorů, vysavačů, ale i smíšené zboží, trafika, kadeřník, řezník a mnoho dalšího je k vidění v tomto muzeu.

WWW.RETROMUZEUMNASTATKU.CZ

Ochutnejte Brno!

Zbrusu nový průvodce brněnskou gastronomií

gourmet
→ BRNO 2019

Vice informaci na www.gotobrno.cz

B | R | N | O |

TIC BRNO ←

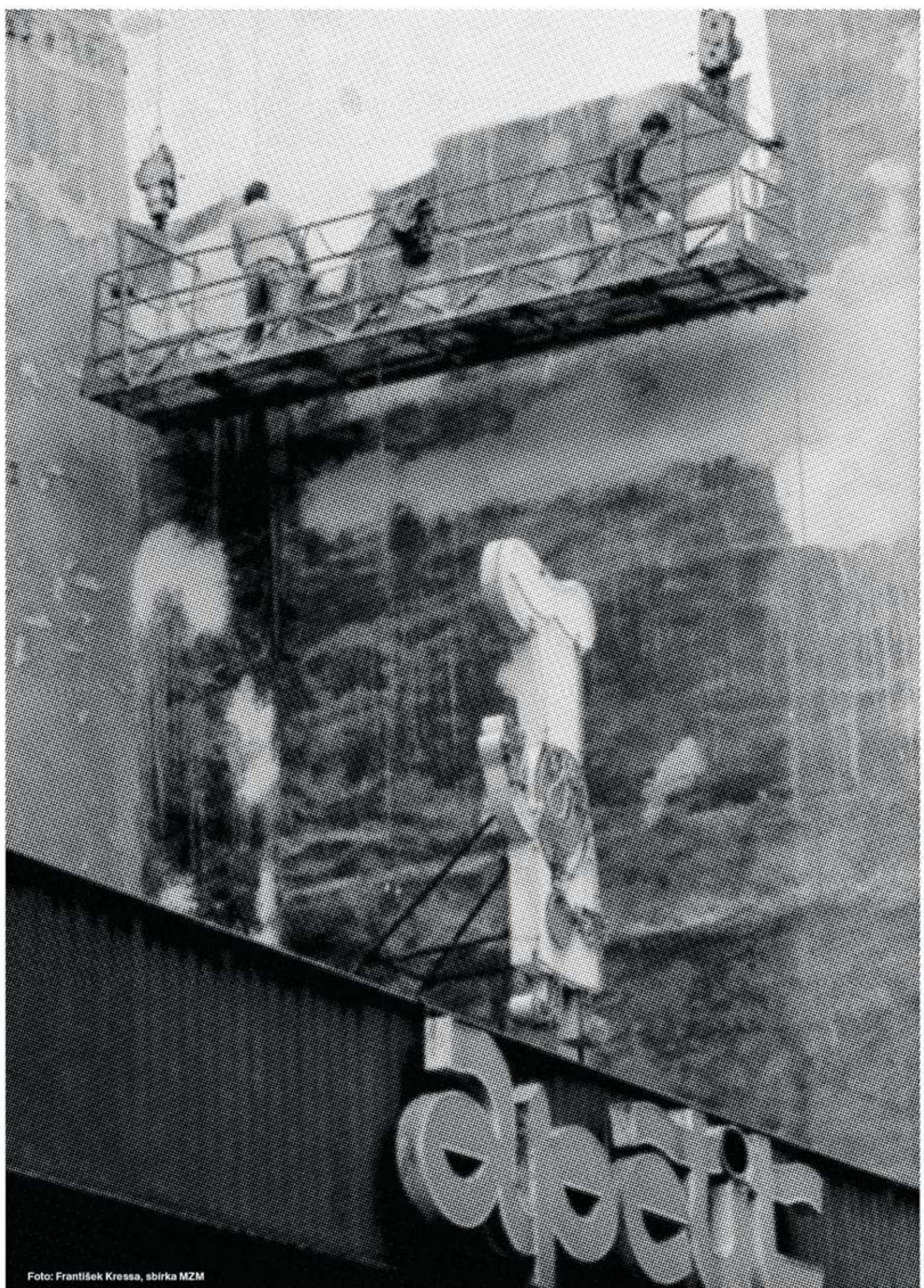

Foto: František Kressa, sbírka MZM